

IRODALOM

Imre Sándor, Háborús élet, megújulás, nemzetnevelés. A „Studium” kiadása. Budapest, 1942. 348. oldal. Ára: 16.— P.

Ezt a könyvet a most dúló világháború és a szerző közismert — nemzetünk sorsáért érzett — felelőssége hívta életre. Megjelenését, tartalmát és célját az előszó mély lelki vívódást előidéző sorai értetik meg. Az olvasót szinte csodálat fogja el, amint Imre Sándor régi folyóiratokban szétszórta, — sőt ma már meg sem szerezhető — közleményeinek egy kis részét most így bekötve végigolvassa. Nincs még egy nevelés-elmélgedőnk, akinek az élet összes kérdéseiben három évtizeddel ezelőtt vallott nézetei annyira időszerűek volnának, mint ma sem eléggé méltányolt nemzetnevelőnké. A magyarság belső állapotát és nevelésünk feladatait (I. rész) ma sem láthatjuk másként, mint ahogyan ő 1914-ben a nemzetnevelés elve alapján látta, közvetlenül az akkori világháború kitörése előtt. Azok a közleményei, amelyekkel az első világháború idején igyekezett — mint a Magyar Paedagogia szerkesztője és a Néptanítók Lapja belső munkatársa nemzetünk lelki erejét gondozni, ma is erőt adnak a kedvezőtlen lelki hatások ellen, az 1943. évben dúló világégésben. (II. rész: Tennivalóink. Kishitűség. Az együttérzés ápolása. Példaadók kellenek. Közös gondolkodás. Magunk erején. A közfegyelem. A családi élet. A gyűlölködés ellen. Stb.) Azok a közleményei pedig, amelyekben a háborús élményeket óhajtotta értékesíteni, a békére való átmenetet előkészíteni, komoly figyelmeztetést és tömördek megszívlelendő tanulságot jelentenek számunkra.

A ma oly sokat hangoztatott „belső front” érdekében különösen tanulságosak a könyv további három fejezetében található előadásai és tanulmányai az 1918 utáni időkből: „Térjünk vissza Széchenyihez. Mi a nemzetnevelés? Nemzeti önismeret. Történelmi érzék. Mindenkinél. Ujjáépítés és megújulás. A közös munka lelki akadályai. Önmagunk nevelése. A közélet erkölcsi követelményei. A felelősség. A köztisztviselők felelőssége a nemzet sorsáért. A mindennapi élet erkölcsi követelményei. A lelki béke feltételei. — Magyar jövő, magyar ifjúság. A nemzet jövője és a lányok. Az ifjúság és a mai élet nagy kérdései. — A gyermek hatása a szülők életére. A családi élet hatása a gyermek sorsára. A családi élet a nemzet egységének vagy bomlásának forrása. Ezekkel a „belső megújulás útját” mutatta meg és egyengette az a mainál jóval nyugodtabb világban. (III. rész.). Végül igen nevezetes az a befejező közleménye, amelyben a mostani nyugtalan idő nevelésügyi követelményeiről szól. (IV. rész: Nyugtalan idő, nyugodt nevelés.)

Az író bevezeti olvasóit a legutóbbi évtizedek művelődésügyi gondolatvilágába, módot ad a folyamatosság kialakulására, hogy a mai kérdésekben ne valami újat, hanem elintézetlen, s egy időre elburkolódott régi kérdések újraéledését vegyük észre. Mindezzel jelentékenyen fejleszti a nemzeti tudatosságot és a nemzetünk sorsáért érzett felelősséget. Erre nemcsak azoknak van igen nagy szükségük, akik hivatásuknál fog-

va a mai ifjúság példái és vezetői tartoznak lenni, minden fiatalnak kezébe kellene adni ezt a könyvet, különösen a visszacsatolt területen élő embereknek! Akkor válna lehetővé a szerző által annyira óhajtott közérő fokozása.

Imre Sándor legújabb munkáját őszinte örömmel üdvözljük. Az ő lelkeből áradó nemzeti felelősség bennünk is megszólaltat egy benső parancsot: igyekezzünk minél szélesebb körben felhívni az emberek figyelmét a magyar megújulás ABC-jére! Ezzel egyúttal hálánkat is méltóképpen leróhatjuk a világháború légnagyobb magyar nevelője iránt.

Evva Gabriella.

Husztai József, gróf Klebelsberg Kunó életműve. (A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1942. 379. old.).

Az utóbbi évtizedekben alig volt magyar államférfi, akinek közéleti munkásságát illetően olyan ellentétes nézetek keltek volna szárnyra, mint Klebelsberg kultuszminiszterségéről. Nagyméretű tevékenységét alkotásainak, építkezéseinek hatalmas sora hirdeti. Mégis gyakran érték egész életében erőshangú támadások, parlamenti és hírlapi kritikák.

Ezt a látszólagos ellentmondást akarja Husztai József gazdag és mélyrenéző monografiája feloldani. A szerző mint egyetemi tanár, azonkívül, mint a magyar közoktatásügy neves tényezője és tekintélyes szakértője közelállott a nagy miniszterhez. Így a munkatárs jólétesültségével sőt beavatottságával tudja Klebelsberg tárgyias jellemképét és egyben kimerítő működésrajzát felvázolni. Fejtegetéseinek tárgyilagosságát éppen azáltal igyekszik biztosítani, hogy Klebelsberg azon feljegyzések alapján ismerteti, amelyeket a miniszter olvasmányairól, eszméiről és terveiről készített. Ezeknek a naplószerű elmelkedéseknek világánál derül fény Klebelsberg hatalmas olvasottságára, széleskörű érdeklődésére, éber problémalátására és ügybuzgó jóhiszeműségére.

Allamférfiúi meggyőződésének alapelve volt a nemzet erejének fokozása a kulturális öntudatra-ébresztés révén. Ezért fordult figyelme még közéleti pályája elején a nemzetiségi kérdés felé; ezért vállalt tevékeny szerepet a Julián-egyesület munkájában, melynek célja volt ápolni a nemzetiségi vidékeken élő szóránymagyarok népiskola-ügyét. Főleg a nemzetiség és közművelődési kérdés-komplexus alapos ismerésének tulajdonítható, hogy hamarosan kultusz-államtitkár, majd miniszterelnökségi államtitkár lett. A Bethlen-kormány alatti rövid belügyminisztersége után pedig 1922-ben mint kultuszminiszter kézbevette az elárvult magyar művelődés gondozását.

A kultuszminiszter nagyarányú tevékenységét Husztai a következő fejezetekben ismerteti: 1.) A meglevő kulturális örökség megmentése, továbbá középeurópai hivatásunknak igazolása a tényleges kulturfőlény bizonyítékaival. 2.) A tudománypolitika eredményes szervezése. (A Gyűjtemény-egyetem, az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ, az Orsz. Természettudományi Tanács, a tihanyi Élettani Intézet megalkotása. Ezenkívül az ösztöndíj-ügy rendezése és külföldi magyar Kollégiumok létesítése). 3.) A csonkaországi egyetemek kérdése. 4.) A középiskolai reform. 5.) Népiskolai építő-programja. 6.) Klebelsberg városrendezési tevékeny-